

BOTANISKA TRÄDGÅRDEN: VÄLKOMMEN IN!

BESÖKARE MED SÄRSKILDA BEHOV I BOTANISKA TRÄDGÅRDAR

METODOLOGI

2019

Prags botaniska trädgård, Tjeckien
Göteborg botaniska trädgård, Sverige
Adam Mickiewicz Universitet Botaniska Trädgård i Poznań, Polen
Ungerska Föreningen för Arboreta och Botaniska Trädgårdar, Ungern

Botaniska trädgården: COME IN! VSTUPE! KOM IN! WEJDŹ! GYERE BE!

Vi tackar Europeiska unionen för deras stöd till detta projekt.

Erkännande

Vi skulle vilja tacka Dr Pavlína Šumníková, Ph.D. från Institutionen för Specialpedagogik, Pedagogiska Fakulteten vid Univerzita Karlova (Prag), för hennes expertrecension där hon konstaterar:

“... Metodologin ... lever upp till dess tydligt definierade målsättning. Här har vi en praktisk guide som kan inspirera pedagoger i botaniska trädgårdar, science centers och andra institutioner. Eftersom den fokuserar på samlingar av levande växter, fyller den således en lucka inom museipedagogiken. Fram tills nu, har olika material vanligtvis fokuserat på individuella funktionsnedsättningar, så jag inser metodologins komplexa karaktär. Här har vi en mycket praktisk guide som erbjuder inspiration inte bara till arbetare i botaniska trädgårdar, utan också till alla som skulle vilja starta ett liknande projekt inom sin egen organisation eller anläggning (seniorboende, anläggningar för barn med multifunktionsnedsättningar, osv.). Jag uppskattar också online-versionen av metodologin, som förser användare med intressanta bonusar (online frågeformulär, olika språkversioner osv.). Som personer med olika funktionsnedsättningar brukar säga: ‘Snälla, bestäm inte vår framtid utan att vi är med.’ Tack vare denna publikation, inser vi att en hinderfri miljö berör oss alla, oavsett ålder eller funktionsnedsättning. Dess upphovspersoner betonar detta mycket tydligt. Denna metodologi strävar att på alla sätt ta bort de tänkbara hinder vi har i vår föreställningsvärld.”

Dedikation

Vi skulle vilja tillägna denna metodologi alla godhjärtade människor, särskilt våra beskyddare från Svatý Jan pod Skalou.

Europeiska kommissionen stödjer produktionen av denna publikation, men detta ska inte tolkas som ett godkännande av innehållet i sig som enbart beskriver författarnas synpunkter och åsikter. Kommissionen kan inte hållas ansvarig för någon som helst användning av informationen som här presenteras.

INNEHÅLLET

Välkommen in!	5
Hur du kan använda denna metodologi	7
Vad är skillnaderna?	10
Våra besökare	11
Hinder i trädgårdar	23
Hur tillgänglig är din trädgård?	32
Låt dig inspireras	37
Fokus på tillgänglighet	38
Upplevelser för alla sinnen	45
Platser värda ett besök	60
Vad du kan läsa	85

VARÅGOD RÖRA! s. 46

VÄLKOMMEN IN!

Prags botaniska trädgård presenterar växternas hisnande värld med många olika metoder. Sedan 1996 har den betonat hur vi kan förnimma naturen genom alla våra sinnen. Vi vill att vår trädgård ska vara öppen för alla, oavsett tänkbar funktionsnedsättning. För närvarande erbjuder vi ett omfattande system av aktiviteter och besökstjänster för att skapa en trivsamt, öppen och inspirerande plats utan hinder.

År 2012 blev en vändpunkt för dessa aktiviteter. Vår trädgård var värd för konferensen Botanic Gardens Conservation International (BGCI) som föregicks av European Botanic Gardens Consortium workshop med fokus på botaniska trädgårdars sociala roll. Här presenterade vi våra erfarenheter som gjorts över lång tid av besökare med speciella behov. Vårt projekt blev uppmärksammat av kollegor från hela Europa och vi bjöds in för att dela våra överraskande erfarenheter via en case study som publicerades på BGCI:s webbsida. Efter detta, bildade vi ett internationellt team för att dela och utvidga våra erfarenheter. Projektet Botaniska Trädgården: COME IN! VSTUPE! KOM IN! WEJDŹ! GYERE BE! grundades med stöd och finansiering från Europeiska unionens Erasmus+ program. Tack vare våra samarbetspartners och organisationer samt engagemanget, energin och passionen hos våra kollegor från Adam Mickiewicz Universitet Botaniska Trädgård i Poznań, Göteborgs botaniska trädgård och Ungerska Föreningen för Arboreta och Botaniska Trädgårdar, lyckades vi inom tre år skapa en vandringsutställning och denna metodologi.

Vi hoppas att denna publikation inte bara är intressant att läsa, utan också blir ett praktiskt hjälpmedel för att göra botaniska trädgårdar och andra kulturella och pedagogiska institutioner mer tillgängliga för allmänheten, inklusive besökare med speciella behov.

Jarmila Skružná
Projektledare
Prags botaniska trädgård

HUR DU SKA ANVÄNDA DENNA METODOLOGI

Botaniska trädgårdar står inför problemen med en minskning av den biologiska mångfalden över hela världen samt även andra globala utmaningar. De kan dock erbjuda sin vetenskapliga och metodologiska kunskap för att öka medvetenheten om dessa problem. Trädgårdar bör uppmuntra besökare att ha en ansvarsfull attityd mot livet, miljön och även naturen som sådan. Lyckligtvis bjuder växterna i sig själva oss på en sinnemässig rik upplevelse. Bara genom sin essens, utgör de en utmärkt grund för att skapa en naturlig oas i en urban omgivning. Inom detta område, strävar vi efter att aktivt erbjuda lika möjligheter och upplevelser för alla.

Denna metodologi skapades inom Europeiska unionens Erasmus+ internationella program. Den är ett resultat av samarbetet mellan de botaniska trädgårdarna i Prag, Poznań och Göteborg samt den Ungerska Föreningen för Arboreta och Botaniska Trädgårdar. Denna publikation syftar till att vara en praktisk guide och att inspirera pedagoger på botaniska trädgårdar, science center och andra institutioner. Publikationen fokuserar på att förbättra trädgårdarnas tillgänglighet genom att använda innovativa metoder för arbetet och genom att göra det möjligt att använda samtliga sinnen för att ta till sig naturen.

Metodologin är uppdelad i sex avsnitt i en logisk följd, så att läsaren lättare kan förstå de frågor som uppstår när man öppnar trädgårdar och arboreta för besökare med särskilda behov (härifrån omnämnda som "BSB").

Första delen fokuserar på individuella besökargrupper och deras speciella behov. Att förstå besökarnas mångfald är grundläggande för att kunna förbättra tillgängligheten i trädgårdar och vid andra institutioner.

Följande avsnittet ger en översikt av hinder som besökare kan komma att möta före eller under ett besök, och avsnittet ger dessutom råd om hur man kan ta bort eller förbigå dessa svårigheter. Målet med avsnittet är att identifiera dessa hinder. Detta är det första viktiga steget i att förbättra tillgängligheten. Syftet är också att läsarna ska kunna använda sig av inte bara analyserna som presenteras i denna metodologi, utan också av vårt frågeformulär online, som kommer att hjälpa dem att identifiera hinder vid deras respektive institutioner.

Denna publikation erbjuder också exempel på goda lösningar som kan vara viktiga och även användbara för läsarna. Dessa förslag kan tjäna som inspiration för att ta fram lösningar för svåra problem eller tjäna som

exempel på aktiviteter för allmänheten. Avsnittet är uppdelat i underavsnitt och de presenterar inspirerande platser i alla våra samarbetsländer. Denna del skrevs av medlemmar i det internationella projektteamet som besökte eller samarbetade med tidigare nämnda institutioner. Detta avsnitt, liksom tidigare delar, är inte en uttömmande översikt över samtliga befintliga tjänster eller institutioner som inspirerande arbetar med BSB. Här presenteras ett urval av de bästa lösningarna men även av icke-traditionella sådana.

Det första underavsnittet fokuserar på utvalda områden som förbättrar trädgårdars tillgänglighet i enskilda länder inom samarbetet. Nästa del handlar om intressanta aktiviteter riktade inte bara mot BSB. I slutet av avsnittet presenterar vi ett urval av inspirerande platser från varje land.

I den sista delen av metodologin, kommer du att hitta en lista över källor, länkar till intressanta webbsidor och publikationer på såväl engelska som våra samarbetsländers respektive språk.

Som komplement till den tryckta versionen av metodologin finns en förlängd version online som kan hittas på projektets webbsida *garden-comein.com*. Här kan du även hitta ett mer detaljerat analysformulär för hinder (tidigare nämnd i texten ovan) samt även det kompletta materialet för att kunna bygga utställningen för alla sinnen som heter "Aldrig ensam: Symbiosens hemligheter". Den här utställningen visades år 2018 och den besöktes av alla våra samarbetsorganisationer.

Utställningen presenterades också på Botaniska trädgårdens internationella konferens Green World for Everyone! i Poznan, Polen. Materialet innefattar kompletta texter, beskrivningar, foton och information om individuella visningsobjekt samt en manual över hur man ska gå till väga under förberedelserna.

Vår metodologi syftar till att öppna upp botaniska trädgårdar för alla besökare. Den kan inte bara tjäna som guide, utan även som en språnghälsa för nya metoder för att närma sig och förnimma naturen genom samtliga sinnen, och för originella aktiviteter avsedda inte enbart för besökare med speciella behov.

Följ oss online!
garden-comein.com

Den innehåller också

VILKA ÄR SKILLNADERNA?

En av våra första gemensamma aktiviteter inom projektet var att kartlägga tillgänglighetsfrågor och -aspekter samt att jämföra situationen i samtliga samarbetsländer. Tabellen nedan utgör ingen uttömmande översikt, utan presenterar bara information över tillgängligheten hos våra institutioner inom samarbetet. Den visar en förteckning över tillgängliga stöd- och utbildningsmöjligheter för besökare med särskilda behov i respektive land.

VÅRA BESÖKARE

Botaniska trädgårdar besöks av alla möjliga slags människor inklusive besökare med särskilda behov. För dem finns många hinder i miljön. För att kunna ta bort dessa hinder är det nödvändigt att först gruppera besökarna enligt deras speciella behov (typ av funktionsnedsättning). Vi tycker inte att dessa grupper är klart definierade, eftersom anledningarna till funktionsnedsättningarna ofta överlappar eller finns samtidigt, vilket förstärker problematiken.

Typen av besök (individuellt/grupp) är också en viktig faktor som måste tas med i beräkningen. I samtliga fall tar vi hänsyn till besökarens speciella behov och eftersträvar att göra det möjligt för dem att förflytta sig fritt runt i miljön. Individuella besök består mest av olika typer av familjegrupperingar (föräldrar med barnvagnar, individer i olika åldrar inklusive seniorer). Personer som tillhör den sista gruppen kommer vanligtvis för att vila, koppla av eller för att utöka sina kunskaper. När vi förmedlar information, betonar vi interaktivitet och en lätt och ledig ton. Organiserade grupper som skolor och intressegrupper är mycket olika och har var och en sina egna behov och önskemål.

Familjegrupper

Denna grupp är unik genom sin kommunikation över generationsgränserna. Vi kan observera olika typer av såkallade kärnfamiljer (föräldrar och barn) samt utvidgade familjer eller familjer med vänner och bekanta, där mångfacetterade relationer skapar en alldeles egen dynamik. Det är klart att det är svårt att presentera information på en och samma gång för grupper med blandade åldrar. Den övergripande principen i de flesta familjer är att de vuxna agerar lärare och barnen är eleverna, och därför behöver vi ibland presentera informationen på ett förenklat och lättförståeligt sätt, så att alla kan ta till sig den. Att dela en erfarenhet är mycket betydelsefullt, så besöket får inte vara tråkigt, tröttsamt eller överlastat med information. Det är därför bäst att anpassa kommunikationen och utställda objekt till den yngsta familjemedlemmen.

Praktiken:

Bekvämlighet

- gott om viloplats, toaletter och möjligheter till fika

Tyst kommunikation

Skriftlig information

- så enkel som möjligt
- viktig information (från besökarens perspektiv, inte från synvinkeln hos en expert i botanik)
- att texterna görs tydliga genom teckensnitt, storlek, färg, och stil som fet eller kursiv
- med enkla teckningar eller lättförståeliga illustrationer

Illustrerade informationspaneler

- på platser där en lång text skulle behövas för att förklara ett problem
- med seriefigurer eller stiliserade teckningar
- färgstarka illustrationer på platser där de ökar förståelsen för information och hjälper minnet

Modeller eller skulpturer

- överdimensionerade, så att viktiga detaljer lyfts fram
- att besökare kan röra vid modellerna/skulpturerna
- tilltalande val av material som förhöjer upplevelsen

Talad kommunikation

- kommunikationen måste anpassas till den yngsta familjemedlemmen
- att ofta interagera med den yngsta medlemmen för att fånga hens uppmärksamhet
- att tala mera långsamt än vanligt
- begrepp ska alltid vara lätta att förstå
- att alltid se på besökarna när du talar

Föräldrar med sittvagnar eller småbarn

Den här besöksgruppen kommer till trädgården för avslappning, möten med andra människor och för att njuta av lugn och ro. De har sina egna behov vad gäller rum och information. De ser ofta den botaniska informationen mer som en bonus. Besöks tjänster och faciliteter som riktar sig mot ett heldagsbesök är viktigast för dem.

Praktiken:

Bekvämlighet

- bänkar, solstolar, picknickfiltar att låna
- lätt navigering till intressanta platser (viktiga utställningsobjekt, toaletter, viloplats, utbud av fika)
- toaletter med skötbord, dricksvatten nära till hands
- tillåtelse att gå på gräsmattorna (åtminstone vissa)
- rabatter med välkända växter (båda nyttiga och dekorativa)

Seniorer

De flesta äldre människor upplever att deras sinnen försämras (seende, hörande), vilket gör kommunikation allt svårare. Deras minne och kapacitet för att ta till sig ny information blir också sämre. Å andra sidan, de flesta seniorer är aktiva, kreativa och har en hög social intelligens. Familjens betydelse ökar med åldern och seniorers roll som mor- och farföräldrar är viktig för dem. Sist men inte minst, kan de ha problem med rörlighet och kan lättare bli trötta.

Praktiken:

Bekvämlighet

- hinderfri tillgänglighet, lätta promenadstråk utan ojämn terräng
- ojämnheter och andra hinder
- lätt tillgängliga viloplatser, skugga

Tyst kommunikation

- skriftlig, illustrerad och tredimensionell information – samma som för familjer med barn
- information på lämpligt avstånd och höjd (tillgänglighet och läsbarhet)
- ett tydligt, synligt och förståeligt navigeringssystem

Talad kommunikation

- verbal information – samma som för familjer med barn
- ge längre tid för reaktion
- tala tydligt, faktamässigt, förståeligt, långsamt och enkelt
- ta hänsyn till deras fysiska tillstånd

Organiserade grupper (skolor, intressegrupper m.fl.)

Fördelarna med organiserade grupper är antingen att de har ungefärligt samma ålder (skolor, intressegrupper för barn) eller ett delat intresseområde.

Skolgrupper leds av lärare, handledare eller andra pedagoger. I början på fältutflykten eller programmet, frågar vi läraren om gruppens specifika egenskaper (uppmärksamhet eller kunskapsnivå, osv.).

Praktiken:

Talad kommunikation

- interagera med eleverna, inte med läraren
- tala i normalt tempo, men tydligt
- enbart använda välkända begrepp (inte för tekniska)
- bara ge den viktigaste informationen (fokusera på förståelse av ämnet)
- svara och ge feedback på enkla frågor

Tyst kommunikation

- inkludera sinnemässiga upplevelser

I vissa fall, kan **intressegrupper** äga djupare kunskaper, vilket ställer högre krav på guidens professionella träning. Principerna för kommunikationen är desamma som för skolgrupper. Under presentationen ska vi interagera med samtliga åldersgrupperna.

BESÖKARE MED FYSISKA NEDSÄTTINGAR

Synskadade besökare

Gruppen med nedsatt syn är mycket varierad. Den inkluderar besökare med varierande grader av nedsatt syn samt besökare som är helt blinda. När det gäller kommunikation, är det viktigt att förstå om personen har varit blind sedan födseln eller om hans syn har försämrats under livets gång. I sista fallet, kan de komma ihåg t.ex. färger, storlekar och former. Människor med nedsatt syn ersätter synen med andra sinnen, särskilt hörsel, beröring och lukt. Under lärandeprocessen, går de från detaljerna till helheten – det vill säga, det omvända från människor med syn. För människor med syn, kan den här helheten tyckas vara ofullständig. Synskadade besökare kan röra sig i trädgården med sina familjer, med en personlig guide eller med en grupp. Personer som följer med synskadade besökare kan underlätta deras rörelser och bistå med information. Synskadade besökare kommer sällan ensamma men då vanligtvis med en ledarhund.

För alla i den här gruppen, måste promenaden vara säker, trivsamt och, om det är möjligt, innehållsrik. Den information som vi vill kommunicera till den här gruppen måste vara lämpligt placerad och designen ändamålsenligt och anpassad.

Praktiken:

Bekvämlighet

- samma principer gäller som för alla tidigare grupper

Tyst kommunikation

(skyltar, paneler, riktningsskyltar, orientering och navigation)

- placering – inte för långt ifrån trottoarkanten, helst så nära som möjligt
- höjd på skylt med grundläggande information (A4) – ca 60 cm till 80 cm ovan markytan
- lutning på skylt mellan 45°–60° – bekvämt att läsa i Braille
- navigering till informationen – t.ex. genom en förändrad gatubeläggning
- information måste vara begriplig, exakt och kort
- att många skulpturer och modeller används
- storlek – om vi använder större skyltar, måste de vara inom räckhåll
- tryckt eller tecknad information bör vara större med kraftiga konturer
- ett begripligt och enkelt orienteringssystem (piktogram)

Talad kommunikation

- använda allmänna principer som i tidigare punkter
- när vi möter en synskadad människa, rör vi försiktigt vid hen och presentera oss själva
- interagera med den synskadade, inte med hens guide
- kommentera allting som du eller andra gör
- använda orden "här" och "där", "försiktigt" eller "inte där" bara med tydliga förklaringar
- där det är lämpligt använda tredimensionella objekt, helst i olika storlekar och former
- gå från detaljer till helheten (dvs, motsatsen till seende människor)
- under presentationen, är det bra att veta om synskadan är medfödd eller förvärvad – vi ska inte vara rädd att

fråga

- för att beskriva ett objekt, jämföra det med kända saker (t.ex. lika lång som din underarm)
- att ha presentationen i ett rum, där intensiteten på ljuset och färgerna i miljön är anpassade
- vi bör beskriva miljön där objekten befinner sig – "framför dig till höger på bordet"
- oro dig inte för att använda ord som "titta", "ta dig en titt" eller "se"

Syntolkning

Träning eller anställning av guider utbildade i syntolkning kan förbättra upplevelsen av en utställning eller guddad tur inte bara för synskadade utan för alla. Syntolkning ger en muntlig version av den visuella bilden. Med hjälp av ord som är fantasifulla, levande och beskrivande kan utbildade syntolkare förmedla den visuella bilden som är nödvändig för att förstå situationen.

Hörselskadade besökare

Som med synskadade människor, är hörselskadade besökare ingen homogen grupp. Den inkluderar personer som har varit döva sedan födseln, personer som har förlorat sin hörsel under livets gång, människor som delvis är hörselnedsatta samt de som allmänt hör sämre. De som besöker botaniska trädgårdar är ensamma, med sina familjer eller i grupper (skolgrupper – barn i ungefär samma ålder, eller blandade grupper – grannar, hobbygrupper eller klubbar). Den särskilda blandningen av såväl talad som tyst kommunikation kan möjligen resultera i minskad kapacitet att förstå komplicerade texter.

Praktiken:

Tyst kommunikation

- använda enkel frasering i tryckta texter

Talad kommunikation

- alltid möta människor som du pratar med ansikte mot ansikte, så att de kan se din mun
- ha ögonkontakt
- vissa använder hörsel tillsammans med att läsa läpparna
- tala kraftfullt, men skrik inte
- naturlig eller långsammare takt och med tydligt uttal samt tydliga läpprörelser
- använda gester och ansiktsuttryck eller mim när det är lämpligt
- tillåt endast en person tala åt gången, och prata inte medan du går
- när teckenspråkstolkare används, tala till besökarna inte till tolken
- tolkning skapar fördröjningar i presentationen, så det är nödvändigt att skapa pauser

Intellektuellt utmanade besökare

Botaniska trädgårdar besöks också av besökare med intellektuella svårigheter, särskilt barn med föräldrar eller grupper. Dessa människor kan ha problem med kommunikation, mest på grund av svårigheter i att förstå tal och sammanhang. Vi kan underlätta förberedelserna för besöket genom att publicera nyttig information på webben, t. ex. foton på trädgården och dess faciliteter samt de personer som besökarna kommer att träffa – som guider och pedagoger. Vi måste med största noggrannhet kommunicera på ett genomtänkt sätt. Programmet ska förberedas utifrån deltagarnas behov. Om möjligt, bör vi ta reda på omfattningen av deras intellektuella funktionsnedsättning. Under presentationen kan vi använda alternativa metoder för inläring, liksom foton, haptiska element för beröring samt lådor för botaniska objekt. Och viktigast av allt – vi får inte vara rädda för att kommunicera med personer intellektuella svårigheter!

Praktiken:

Talad kommunikation

- när du talar, använd enkla ord och raka meningar
- fråga ofta om besökarna förstår
- använd hjälpmedel som aktiverar samtliga sinnen – se, höra, röra etc.
- variera mellan intensiv koncentration och avslappning eller annan, mindre krävande aktivitet

Besökare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar inkluderar ett brett spektrum av medicinska tillstånd, exempelvis autism, ADHD och Tourettes syndrom.

Det är omöjligt att här täcka in alla aspekter av dessa tillstånd, men vi kan erbjuda tips för att göra besöket trevligare. Vi kan underlätta förberedelserna för besöket genom att publicera användbar information på webben, som exempelvis foton av trädgården, dess anläggningar samt personer som besökarna kommer att träffa, som guider och pedagoger.

Praktiken:

Talad kommunikation

- hjälp personen/gruppen att känna sig säker och bekväm genom att berätta hur besöket är planerat
- skapa en lugn, rofylld miljö eller bjud in dessa grupper under stillsammare perioder
- när du talar, använd korta, koncisa meningar
- använd många hjälpmedel som riktar sig till alla sinnen – höra, se, röra osv.
- alternera intervaller med intensiv koncentration och avslappning

Rörelsehindrade besökare

Den här gruppen består av personer i rullstol, med kryckor och gånghjälpmedel, kroniskt sjuka människor (exempelvis med kardiovaskulära sjukdomar) samt fysiskt försvagade personer. Vi måste erbjuda hinderfria besöksstigar för att göra det möjligt för dem att röra sig självständigt. Om detta inte är möjligt överallt, och bara en del är fri från hinder, ska detta område skyltas tydligt och inkluderas i navigeringssystemet. Information för rörelsehindrade människor får inte skapa svårigheter för besökare med andra nedsättningar, exempelvis synskadade besökare.

Praktiken:

Bekvämlighet

- hinderfri tillgänglighet, lätta stigar med minsta möjliga trappor och andra typer av ojämnheter i terrängen
- lätt tillgängliga viloplatser
- höjda rabatter för ökad tillgänglighet för rullstolsburna och andra
- olika hjälpmedel till hands för att främja rörligheten

Tyst kommunikation

- otillgängliga och svårtillgängliga platser markeras inom hela trädgården – information finns före besöket
- navigeringssystem som anger alternativa rutter
- informationsskyltar om växterna placeras högre för att vara väl synliga från rullstolar och för att undvika obehaglig nedböjning osv.
- tillgång till haptiska element för rullstolsburna, intill trottoarkanten

Sammanfattning – allmänna kommunikationsprinciper

- behandla besökare som dina jämlikar, och upprätthåll deras mänskliga värdighet
- interagera direkt med besökarna
- ha olika typer av kommunikation med vuxna och barn
- turguiden måste synas och höras tydligt, även för synskadade och hörselskadade
- tala tydligt, faktamässigt, begripligt, långsamt, enkelt
- anpassa dig till besökarnas gångtakt
- ge bara den viktigaste informationen, och fokusera på förståelsen av ämnet
- svara och ge feedback på enkla frågor
- tillåt en väl anpassad reaktionstid
- engagera flera sinnen
- tillåt besökarna att klara så mycket som möjligt själva

HINDER I TRÄDGÅRDAR

Tillgängligheten i botaniska trädgårdar och arboreta beror på om det finns hinder för besökarna eller inte. Hinder gör det inte bara svårt för vissa besökare att komma in och röra sig fritt i trädgården utan kan till och med avskräcka dem från ett besök överhuvud taget. Första hindret är kanske brist på tillgänglig information före det planerade besöket!

Vissa hinder är uppenbara och välkända som exempelvis terrängen, trappor, samt ojämna, icke asfalterade och smala stigar, medan andra är mindre uppenbara, som till exempel brist på information, för höga biljettpreiser, brist på bänkar och toaletter. Typen av hinder, hur individuella besökare uppfattar dem, och hur känsliga de är mot dem är också viktigt. Vissa saker som betraktas som hinder av en person kan vara mer tillgängligt som val för en annan person – exempelvis trappor som är ett hinder för en rullstol men seniorer föredrar dem framför en ramp. Vissa hinder är en kombination av problem – exempelvis ett ojämnt underlag och en backe.

Det är nödvändigt att noggrant tänka igenom frågan vad gäller hinder och tillgänglighet i en trädgård. Överraskande nog, kan till och med ibland väldigt små ändringar öka tillgängligheten märkbart, och därigenom göra ett besök ännu trevligare.

Att bedöma tillgängligheten i en trädgård är en kontinuerlig process:

- stigens kvalitet, skyltning, dörrfunktion m.m. försämras över tid – regelbundna inspektioner och underhåll är en grundläggande del av tillgänglighetsprocessen
- årstidsförändringar kan också minska tillgängligheten – exempelvis isiga och snöslaskiga ytor
- tillfälliga hinder: byggnadsarbeten eller avlastat material kan påverka tillgängligheten negativt. Det är nödvändigt att kommunicera dessa hinder till besökarna och få bort dessa hinder så snart som möjligt

Segregation och isolering av vissa besöksgrupper: traditionella sätt att förbättra tillgängligheten för besökare med särskilda behov är ofta undermåliga – exempelvis separata sensoriska trädgårdar eller separata ingångar för människor med reducerad mobilitet utanför huvudingångsområdet.

Integrerande kan uppnås genom en fem-pelartillvägagångssätt (*justerat och baserat på English Heritage Easy Access to Historic Landscapes, 2005*):

- **Säkerhet:** alltid avgörande
- **Enkelhet:** inkluderar tillgänglighet, ingångar, stigar, lätt orientering inom anläggningen, tillgängliga toaletter och viloplatser, enkel och lättförståelig information
- **Bekvämlighet:** hela infrastrukturen och facilititeter (antalet toaletter, fika- eller matställen, viloplatser, informationstavlor)
- **Valfrihet:** olika programalternativ, rutter, tjänster
- **Mångfald:** nya kreativa lösningar på exempelvis pedagogiska program, vidareutbildning av anställda

HUR SKA MAN HANTERA 6 TYPER AV HINDER?

1. fysiska hinder – verkliga hinder till ankomst, inträde, och rörelse i trädgården. Dessa hinder är begränsade genom lagarna i de olika länderna

- tillgänglig transport till trädgården: kommunikation med kollektivtrafikföretaget (närmaste hållplatser, mera frekvent och låg-golv anslutningar), parkering nära ingången (alternativ: viloplatser eller tillgängliga rullstolar) och parkeringsplatser för handikappade
- tydlig skyltning, tillgängligt informations- och navigeringssystem: skyltar för parkeringsområden, toaletter och andra nyckelfunktioner, uppdaterad information om öppettider eller stängningar och inträdesbiljetter, tillgängligt informationsmaterial inklusive kartor, underhåll av skyltarna
- breda stigar och ingångar, asfalterade och platta ytor: hinderfria lösningar (dimensioner och val av material, korridorer för sittvagnar och rullstolar) och konsekvent, regelbundet underhåll av stigar och ingångar and (utjämning av ytor, reparation av stenläggning, borttagning av vildvuxna växter som hindrar rörelse)
- lösningar för naturliga backar: införande av flera viloplatser eller möjligtvis trappor med räcken eller en hiss
- alternativ till trappor och vändkors: ramper (var försiktig med material och underhåll; de ska också utrustas med relingar), förbifartsleder, korridorer för sittvagnar och rullstolar
- att klara av längre avstånd inom trädgården: tillhandahålla cyklar, sittvagnar och rullstolar; använd elektriska tåg och bussar

2. sensoriska hinder – att sinnena engageras är nödvändigt för besökare med särskilda behov, men det är också väldigt välgörande och trivsamt för allmänheten

- nära kontakt med växter eller andra uppvisade objekt, där känsel- och luktsinnena engageras: aromatiska och taktila växter och träd nära stigar, använd skulpturer och saker man kan ta på; erbjud särskilda guidade turer, utställningar och workshops
- skyltar för de mest sensoriskt intressanta utställningarna i trädgårdens navigerings- och informationssystem
- tillgång till visuella eller känselbaserade varningsskyltar, adekvat belysning: synliggör trappor, låga inomhustak, taktila skyltar som varnar för fara, adekvat belysning av rum
- många akustiska stimuli i trädgården: vattenelement, plantera bambu och andra grässorter intill stigar, ordna med fågelholkar och fågelmatare, extra tropiska naturljud i växthuset
- akustik i byggnader: använd mikrofon under guidade turer, ha hörlurar tillgängliga, speciella turer för grupper med hörselskadade besökare, med teckenspråkstolk eller hjälpmedel
- tillgängliga audioguider

3. intellektuella hinder – svårigheter med att skaffa sig nödvändig och förståelig information (gäller särskilt barn och ungdomar, människor med inlärningssvårigheter, hörselskadade besökare samt utlänningar)

- enkla, uppdelade texter med illustrationer, foton, kartor och diagram
- förståeliga texter: förklaringar anpassade till allmänheten, även på bekostnad av förenkling (informationen måste dock vara korrekt)
- texter anpassade för besökare med särskilda behov: information i olika format, tillräckligt stora bokstäver och med indrag, bilder, användning av Braille, förenklade texter för människor med inlärningssvårigheter och hörselskadade besökare
- haptiska kartor: både på fasta informationsskyltar och material som kan lånas av besökare, måste underhållas regelbundet
- tillgängliga audioguider
- extra information i form av guidade turer, föreläsningar och workshops

4. organisatoriska hinder – baserade på institutionens design och strategi, påverkade av trädgårdens organisatoriska struktur, kan ofta vara ett resultat av brist på information eller ekonomiska resurser

- välinformerade anställda med en positiv attityd: workshops baserade på egna upplevelser med simulerade fysiska funktionshinder (användning av rullstol, orientering utan syn och/eller hörsel)
- tillräckligt med utbildad personal: att både tillfälliga arbetare och anställda regelbundet utbildas i att arbeta med besökare med särskilda behov
- lämpligt antal tillfälliga arbetare och frivilliga: för att förbättra besökarnas bekvämlighet och som vidarebefordrar olika slags information, hjälper till med navigering, assistans

5. sociala och kulturella hinder – lämpliga och varierade former av informationsfrämjande insatser angående utökning av tillgängligheten i trädgården

- fullt funktionella och uppdaterade webbsidor och sociala medier: information för att planera ett besök – detaljerad beskrivning av hela institutionens tillgänglighet inklusive stigar och nedladdningsbara kartor, helst i en version anpassad till synskadade besökare
- främja trädgårdens tillgänglighet genom samarbete med institutioner som förener människor med särskilda behov
- adekvat mängd information som delas med den lokala omgivningen: det är lämpligt att underhålla relationerna med lokala skolor, äldreboenden, medborgarkontor och föreningar för människor med särskilda behov
- lämpligt antal tillfälliga arbetare och frivilliga: för att kommunicera feedback från besökarna, övervaka besökarnas vanor, genomföra opinionsundersökningar och andra undersökningar

6. ekonomiska hinder – höga biljettpriser och andra avgifter kan avskräcka människor från ytterligare besök i trädgården

- rimlig inträdesavgift: reducerad eller gratis för människor med funktionsnedsättningar och deras assistent, rabatter vid uppvisning av kollektivtransportbiljett
- guide turer och evenemang inkluderas i biljettpriset eller kostar bara en mindre summa
- resonabla priser för mat och dryck, och ett lämpligt utbud av sortiment och ställen
- parkeringsavgifter: gratis parkering nära anläggningen för alla besökare, eller åtminstone för besökare med särskilda behov

TESTA DIG SJÄLV!

HUR TILLGÄNGLIG ÄR DIN TRÄDGÅRD?

En tillmötesgående trädgård erbjuder alla besökare en säker och trivsamt vistelse. En inkluderande inställning och ett tillvägagångssätt som inte exkluderar människor med särskilda behov bygger på planering, utveckling, och att sträva efter en maximal öppenhet. Den utesluter inte vissa grupper och ställer dem inte heller åt sidan i vissa delar av trädgården.

Alla besökare, oavsett ålder, fysiska, sensoriska eller intellektuella svårigheter eller med en utsatt social situation, bör kunna röra sig fritt i trädgården och delta i de aktiviteter som de själva väljer. En trädgård ska vara fullt tillgänglig, inspirerande och en säker plats för dem.

För att kunna förbättra tillgängligheten och utöka antalet och mångfalden hos besökarna, rekommenderar vi att man gör en bedömning av den nuvarande situationen genom en enkel analys. Den kommer att hjälpa dig att få en uppfattning om samt dokumentera de hinder som besökarna kanske möter i trädgården.

VEM SKA GÖRA ANALYSEN?

- 1. Anställda i den botaniska trädgården**, helst en liten grupp människor med olika befattningar och från olika avdelningar (t.ex. pedagog, trädgårdsmästare, tekniker, PR-ansvarig)
- 2. Frivilliga besökare med särskilda behov**; det är möjligt att ta kontakt med individer ur specifika grupper (seniorer, unga familjer med barnvagnar) eller använda en organiserad grupp (särskolor, medborgarcentra, äldreboenden)
- 3. Tillfälliga arbetare** – hjälp med att kartlägga besökarnas vanor och att få feedback från dem (t.ex. i form av enkätundersökningar)

VILKA HINDER SER VI?

Vi gör en uppskattning av inte bara de vanligaste fysiska hindren, utan även de från ett immateriellt perspektiv som otillgänglig information, tjänster, program, erbjudanden eller entré- eller parkeringsavgifter.

VILKA DELAR AV TRÄDGÅRDEN INGÅR?

Vi gör en uppskattning av alla delar som är öppna för besökare.

VILKEN TIDSPERIOD GÖR VI UPPSKATTNING AV?

Från planeringen av besöket i trädgården genom att skaffa nödvändig information, till transport och rörelse i trädgården och sedan till att kunna lämna den på ett säkert sätt.

TÄNK IGENOM FÖLJANDE FRÅGOR OCH FÅ EN UPPFATTNING OM HUR TILLGÄNGLIG DIN TRÄDGÅRD ÄR.

För en mer detaljerad uppskattning, vänligen använd frågeformuläret för tillgänglighet som kan laddas ner från: garden-comein.com/outputs/io1-methodology

Är informationen på din webbsida och i dina sociala medier lättillgänglig, välordnad och regelbundet uppdaterad?

Använder du speciella format på din webbsida riktad mot besökare med särskilda behov?

Listar du detaljerad information om stigar på din webbsida, och erbjuder du kartor som kan laddas ned?

Är din trädgård tillgänglig på ett enkelt sätt från hållplatser inom kollektivtrafiken? Om inte, kan du göra något för att förbättra situationen?

Finns det lättillgängliga parkeringsplatser nära trädgården, med tillräcklig kapacitet och reserverade platser för människor med funktionsnedsättningar (i enlighet med de lagar som finns)?

Använder du ett tydligt skyltsystem? Är navigeringssystemet funktionellt och lätt att förstå? Använder du olika format, t.ex. Braille? Underhålls och inspekteras skyltsystemet regelbundet?

Får de anställda som kommunicerar med allmänheten regelbunden utbildning i hur man hanterar besökare med särskilda behov?

Har din trädgård ett tillräckligt antal personer i personalen (anställda, tillfälliga arbetare) som kan hjälpa till och ge dessa besökare råd, samt informera och hjälpa dem?

Är ingångarna och entréområdena breda och funktionella nog, är stigarna asfalterade eller stenlagda och lätta att förflytta sig på? Inspekteras och underhållas ingångarna och stigarna regelbundet?

Erbjuder trädgården ett val när det gäller stigar för besökare? Finns det korridorer för rullstolar och sittvagnar samt förbifartsleder för platser som annars är svåra att ta sig förbi?

Är texterna i informationssystemet enkla, strukturerade och lättlästa? Kompletteras dem av foton, bilder och kartor? Underhålls och inspekteras skyltarna regelbundet?

Använder ditt informationssystem speciella format för människor med särskilda behov (t.ex. Braille, förenklade texter, versioner på främmande språk)?

Finns det ett tillräckligt antal lättillgängliga toaletter som är fria från hinder? Är toalettutrymmena utrustade med skötbord?

Är det möjligt att införskaffa mat och dryck i din trädgård? Finns det tillgång till dricksvattenfontäner? Kan besökarna välja mellan olika typer av mat och dryck (båda typer samt lokaler)?

Finns det tillräckligt många lättillgängliga viloplatser och regnskydd? Är bänkarna utplacerade med hänsyn till storleken på trädgården och terrängens svårighetsgrad?

Arbetar din trädgård med att försöka lösa ojämnheter i terrängen genom trappor, ramper eller hissar?

Förser din trädgård besökare med information om otillgängliga eller svårtillgängliga platser på alternativa sätt, t.ex. genom foldrar, webbsidan, audiovisuella skärmar i informationscentret)?

Lånar din trädgård ut rullstolar eller cyklar till besökare för att klara längre sträckor eller finns det andra sorters transportmedel (elbuss eller -tåg)? Kan småbarn använda ridleksaker och skotrar i trädgården?

Lånar din trädgård ut audioguider och haptiska planer över trädgården? Har trädgården beskrivningar i Braille? Är ni uppmärksamma på belysningen inomhus?

Är det möjligt att låna hörapparater eller andra hjälpmedel för hörselskadade besökare i trädgården? Har byggnaderna en lämplig akustik? Använder trädgården ett ljudsystem med hög kvalitet för evenemang?

Försöker trädgården att göra utställningarna i trädgården intressanta vad gäller känsel, lukt och hörsel? Går det att röra vid utvalda växter och objekt?

Förser du besökare med upplevelser och information som inkluderar samtliga sinnen? Organiserar trädgården utställningar, föredrag, workshops eller guidade turer i samma anda? Finns det alternativa val för olika besökargrupper?

Erbjuder trädgården reducerade inträdesavgifter för olika besökargrupper?

Samarbetar trädgården med resebyråer, skolor, medborgarcentra och institutioner som förener människor med särskilda behov?

Kommunicerar trädgården snabbt ändringar i tillgängligheten genom alla möjliga kanaler (direkt i trädgården, på webbsidan, och i sociala medier)?

BLI INSPIRERAD

I detta avsnitt vill vi beskriva ett urval av inspirerande tjänster, institutioner och aktiviteter från våra partnerländer (Polen, Sverige, Tjeckien och Ungern). De kan tjäna som inspiration för liknande aktiviteter i andra länder eller användas direkt i en specifik trädgård eller arboretum. Vårt mål är inte att skapa en uttömmande och fullständig översikt. En sådan lista skulle bli för lång och omfattande. Vi tar bara med ett urval med koppling till botaniska trädgårdar, arboreta eller institutioner som presenterar naturens mångfald.

FOKUSERAD PÅ TILLGÄNGLIGHET

PRAGS BOTANISKA TRÄDGÅRDS INFORMATIONSSYSTEM

Utan karta eller kompass

botanicka.cz

Ett orienterings- och informationssystem avsett inte bara för synskadade besökare har arbetats fram i Prags botaniska trädgård. Första delen av systemet introducerades år 2008, när vi installerade 15 informationsstolpar vid utvalda växter i utställningen utomhus. Sedan 2010 används ett innovativt och ett visuellt sett behagligare system.

Inom trädgården har vi ställt upp 87 trästolpar med skyltar och beskrivningar av intressanta naturföremål (särskilt växter) i svart tryck och Braille. Stolparna är utrustade med sändare och från 1 april fram till 31 oktober kan besökare använda en speciell hörselnäcka som gör att de kan ta emot information från stolparna i ett audioformat. Inspelningen innehåller också viktig information om området kring utställningen och möjliga faror som besökaren kanske möter. Hörselnäckan kan lånas för en depositionsavgift som betalas tillbaka av någon av kassorna vid utställningen utomhus. Detta system tillåter synskadade besökare som inte kan läsa Braille att skaffa sig intressant information. Systemet inkluderar en haptisk karta över den södra delen av trädgården. Inspelningen är tillgänglig på tjeckiska och engelska. Ryska och tyska versioner är tillgängliga på MP3-spelare.

Vissa utställda växter inkluderar förstora modeller av frukter gjorda av lackerat ekträ. De visar frukter som är så små att vanliga besökare kanske skulle förbise dem och som annars är otillgängliga för synskadade människor.

Trots att detta system kräver vissa teknologiska förbättringar, är det ändå ett inspirerande sätt att göra det möjligt för alla besökare att skaffa sig intressant information om utställningar i den botaniska trädgården utan att använda guidetjänsterna.

En mänsklig, vänlig plats

pratelskamista.cz

”En mänsklig, vänlig plats” är ett projekt som drivs av tjeckiska Röda Korset. Det siktar på att skapa ett nationellt nätverk med certifierade tjänsteleverantörer inom logi, kultur, underhållning, idrott, catering, osv. som garanterar professionella och högkvalitativa tjänster för besökare och kunder med olika typer av funktionsnedsättningar.

Projektets webbsida erbjuder en översikt av de platser där verksamheten kommer att förstå eventuella funktionsnedsättningar och särskilda behov, och där de kommer att vara beredda på att reagera och erbjuda lämpliga hjälpinsatser. Certifierade institutioner kan ordna för särskilda behov och situationer med stark betoning på klienternas krav enligt lag. Klienterna kan förvänta sig en professionell attityd från anställda, högkvalitativ service och en delvis eller fullt hinderfri miljö.

Som en del av certifieringen ingår också regelbundna utbildningar av de anställda, där deltagarna får såväl viktig teoretisk information som praktiska färdigheter. De kan sedan erbjuda en utmärkt service till människor med olika funktionsnedsättningar. Detta förebygger bekymmer, problem eller hinder för både verksamheter och klienter.

En väsentlig del av certifieringen är logon "En mänsklig, vänlig plats", som måste vara synlig vid ingången till anläggningen. Besökare kan få reda på vilken service som erbjuds genom antalet röda kors. Dessa tilldelas utifrån antalet hinderfria områden och antalet i personalen med denna utbildning.

Prags botaniska trädgård nådde upp till dessa krav först 2010. Sedan dess har vi strävat efter att behålla certifieringen "En mänsklig, vänlig plats" vartenda år. Vi utbildar guider, kassörer och även personal som organiserar olika evenemang.

Transkript – professionell transkription online

transkript.cz

Transkript online s.r.o. är en social verksamhet som strävar efter att bryta ner klienters hinder för kommunikation genom att erbjuda professionella transkriptionstjänster online. Enligt Tjeckiska Föreningen för Hörselskadade, finns det upp till 500 000 människor med hörselnedsättning i Tjeckien. Eftersom de flesta av dessa inte kan teckenspråk, erbjuder online transkribering dem ett naturligt sätt att kommunicera med sin omgivning.

Som en del av evenemanget En Veckas Kommunikation med Hörselnedsatta 2013 och 2019, försökte Prags botaniska trädgård öka medvetenheten om hörselnedsättningar. Evenemanget organiseras av Orbi Pontes föreningen. Vi arbetade med dem för att kunna erbjuda flera turer i växthuset Fata Morgana och i utställningen utomhus, under vilka transkription på digitala paddor användes. Guiden använde en mikrofon med en telefon som överförde rösten till en fjärtrasskrivare. Den transkriberade informationen visades på paddorna som lånats ut till de hörselnedsatta besökarna. Denna tjänst gjorde turen i botaniska trädgården ännu mer njutningsfull.

TD tillgänglighetsdatabas

t-d.se/en/TD-2

Tillgänglighetsdatabasen (TD) är för närvarande den enda databasen i Sverige som tillhandahåller viktig information om tillgängligheten hos hälsovårdsinrättningar, bibliotek, hotell, hyreshus och andra offentliga miljöer avsedda för medborgarnas dagliga liv. Den bedömer även flera trädgårdar, parker och vandringsleder.

För närvarande beskrivs 7 254 institutioner och antalet växer för varje år. Webbsidan är också tillgänglig på engelska, tyska, finska och spanska. Den innehåller information på teckenspråk och man kan lyssna till textuppläsning. Sidorna är interaktiva och anpassade för att visas på olika apparater.

Den här databasen utvecklades ursprungligen i samarbete med Region Västra Götaland, turistrådet Västsverige, rörelsen för människor med särskilda behov och lokala affärsverksamheter. Senare fick den stöd från Kommittén för mänskliga rättigheter, så databasen kunde utökas med ytterligare information. Tillgänglighetsdatabasen (TD) betonar att till och med små ändringar i en institutions miljö kan förbättra dess tillgänglighet för ett stort antal människor.

Tillgång till information tillåter människor att skaffa sig information om den fysiska tillgängligheten på ett ställe innan de planerar ett eventuellt besök. Institutioner beskrivs alltid i stor detalj så att besökare kan bestämma om de vill besöka dem eller inte. Informationen uppdateras vart tredje år.

De lokala myndigheterna och institutionerna är själva ansvariga för att informationen är korrekt, och de inspekteras slumpvis. All data i databasen följer gällande rättsliga förordningar som stämmer överens med svenska lagar. Göteborgs botaniska trädgård är också inkluderad i Tillgänglighetsdatabasen (TD). Besökare med särskilda behov kan använda denna information när de planerar ett besök och den hjälper dem att känna sig bekväma i trädgården.

FunkTek-projektet

funktek.se

FunkTek-projektet löpte från 2014 till 2017 på Göteborgs stadsmuseum. Dess motto var "Museet ska vara en tillgång för alla, så det måste vara tillgängligt för alla". Syftet var att förändra grunderna för hur man föreställer sig, planerar och bygger utställningar, så att framtida museer kan inlemma tillgänglighet i sin grundläggande design. De ville inte skapa separata lösningar utan lösningar som fungerade för var och en.

För att uppnå detta, anställde de personer med olika funktionsnedsättningar för att granska och analysera utställningarna, kommunikationen och de pedagogiska aktiviteterna på Göteborgs stadsmuseum. Genom kunskapen och upplevelserna hos dem som vet hur det är att vara exkluderad av samhället, kunde de arbeta för att skapa ett bättre museum. Baserad på kunskapen och rön från människor med funktionsnedsättningar, kunde museet justera planeringen och konstruktionen av nya utställningar. Varje människa bör kunna uppleva och njuta av museets utställningar under samma förhållanden.

En av projektets produkter är en manual med sex kapitel, som sammanfattar FunkTek-metoden: hur man gör en kulturell institution mer tillgänglig. Det finns också tips på hur man kan öka tillgängligheten hos enskilda utställningar, hur man kan leda turer för allmänheten och hur man kan göra en institutions tillgänglighet till ett gemensamt mål för alla dess anställda. Manualen finns enbart på svenska och norska. En kort engelsk beskrivning av metodologin finns till hands på webbsidan för FunkTek. Där finns också en kontaktlänk, där man kan skaffa sig mer information och inspiration.

Miskolc Autism Stiftelsens terapeutisk kryddträdgård

miskolciautista.com, maacraft.org

Den terapeutiska kryddträdgården skapades år 2013 som en del av Palánta-projektet. Den har designats som en terapeutisk och användbar trädgård för att hjälpa människor att bli av med stressfyllda upplevelser samt att ordna meningsfulla aktiviteter för människor med autism eller för personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Samtidigt erbjuder den nya arbetsmöjligheter för unga människor.

Trädgårdsterapi använder växter och trädgårdsarbete för utbildning, social, psykologisk och fysisk rehabilitering för att stärka kroppen, hjärnan och själen. Den terapeutiska kryddträdgården är en utmärkt plats för personlig utveckling och socialt interaktion för människor som lever med autism. De som arbetar i trädgården har en möjlighet till självförverkligande och kan stärka sin känsla av egenvärde oavsett funktionsnedsättning.

Trädgården är bara öppen för klienter och arbetare hos stiftelsen, med ett dagcenter i stiftelsens huvudbyggnad, terapi för människor med olika former av autism eller med intellektuella funktionsnedsättningar, och informationstavlor som uppmuntrar besökare att känna, lukta på eller titta närmare på olika växtarter. Det finns många interaktiva element såsom rabatter med sensoriskt intressanta växtarter, bänkar gjorda av flätade pilgrenar som avger trivsamma ljud, och skydd där människor med autismspektrumstörningar kan känna sig trygga.

Universal Design Information and Research Center

etik.hu/in-english

Den här organisationen startades 2013 av Föreningen för personer med rörelsehinder i Budapest. Den inriktar sig på att hjälpa arbetsgivare, tjänsteleverantörer och ämbetsmän i styrande positioner till att göra offentliga utrymmen tillgängliga för alla. Centrat tjänar också som en utställningslokal för produkter och tillämpningar av tillgänglig design. Dess anställda är mestadels människor med särskilda behov, och därför är planerade förbättringar av tillgängligheten alltid specialanpassade enligt deras krav.

Alltsedan starten har organisationen strävat efter att förbättra tillgängligheten hos institutioner. Den intresserar sig för tillgången på information hos institutionerna och tillgängligheten på deras webbsidor. Som en del av den övergripande designprocessen, hanterar UDIRC institutionernas säkerhet, navigering- och informationssystem, tillgång till parkeringsplatser, urval av lämpliga vägbeläggningar, tillgänglighet i svårtillgängliga platser genom att använda alternativa vägar, lämpliga faciliteter för besökare (bänkar, soptunnor, toaletter) och tillgängligheten hos de mest intressanta delarna av utställningar (t.ex. viktiga växter, sjöar, byggnader). Centrat ger också råd om hur man bygger hinderfria lekplatser där barn med och utan funktionsnedsättningar kan leka tillsammans.

UPPLEVELSER FÖR ALLA SINNEN

Varsågod, känn!

Prags botaniska trädgård har organiserat utställningar för alla sinnen i mer än 20 år. De presenterar olika ämnen förknippade med botanik och dessa arrangeras vanligtvis en gång om året under två veckor. De flesta av dem hålls i utställningshallen på den botaniska trädgården.

Dessa utställningar är designade för att vara tillgängliga och attraktiva både för vanliga besökare och människor med särskilda behov. Besökarna kan röra vid alla utställda objekt och vissa saker är avsedda att uppfattas med andra sinnen. Till de utställda föremålen finns koncisa beskrivningar i svart tryck och i Braille på bordsskivorna. Det

finns också korta texter och illustrativa foton. En bärbar audioguide med inspelade texter och ljud finns också till hands. Besökarna kan också täcka över sina ögon med masker och gå igenom utställningen utan att kunna se.

Här nedan kan du hitta exempel på allt informationsmaterial om den senaste utställningen Aldrig ensam: Symbiosens hemligheter (2018): garden-comein.com/outputs/io2-exhibition

När du planerar din egen utställning, rekommenderar vi att du följer nedanstående enkla råd. Och ha alltid i åtanke besökarnas säkerhet, bekvämlighet och deras möjlighet till självständighet:

Utställningens utrymmen

- hinderfri ingång
- ett välordnat rum med en enkel grundplan utan hinder (kolonner, dörrar, trösklar, hörn, m.m.)
- möbler som arrangeras på ett tydligt och logiskt sätt; helst ska bord placeras runt om i ytterkanten på rummet så att de utgör en logisk guidande linje som gör det lätt att röra sig och orientera sig
- utställda objekt och möbler får inte hindra turen runt om i utställningen

EN RULLSTOL MÅSTE FÅ PLATS UNDER BORDET

Bord

- bord med utställningsobjekt ska vara 75 cm i höjd
- bord ska ha upphöjda kanter
- beskrivningar av utställningsobjekt placeras på den fasta främre delen av bordet
- utställda objekt ligger alltid på en kontrasterande bakgrund på bordet – papper, kartong, matta; mörka objekt visas mot en ljusare bakgrund, ljusa objekt mot en mörkare bakgrund
- placera inte utställningsobjekt under borden, eftersom dessa föremål kan hindra rullstolarnas rörelse och stå i vägen för synskadade besökare

SE UPP FÖR OBJEKT SOM RISKERAR ATT FALLA VID HANTERING.

TIPS: När du sätter ihop utställningen så ta och använd bord i olika storlekar – det är viktigt att tänka på båda funktionalitet och estetik.

Information till besökare

- texter: enkla, korta och tydligt strukturerade
- placering av texter: på olika nivåer – grundinformation på paneler på väggarna, särskilt intressanta anekdoter nära de utställda objekten
- utställningens berättelse: sammanbinder de enskilda utställningsobjekten; att skapa samband med välkända fakta eller introduktion till mer komplexa ämnen är en av de viktigaste aspekterna

50–60 PT PÅ VÄGGAR

33 PT NÄRA UTSTÄLLDA OBJEKT

26 PT PÅ BESKRIVNINGAR

- storformat på foton, bilder, serier: komplettera utställningsämnet på ett lämpligt sätt för att göra det mer tilltalande
- beskrivningar: varje betydelsefullt utställningsobjekt kompletteras med en kort och koncis beskrivning i svart tryck och Braille med en varning för möjliga risker

TIPS: synskadade besökare kan uppleva taggiga utställningsobjekt med hjälp av ett sugrör för att känna deras form och struktur.

- placering av beskrivningar: på guidestången nära utställningsobjektet, väl fäst
- ersättning: välutvecklade och skadade beskrivningar ska bytas ut under utställningens gång – backups behövs
- teckensnitt och storlek: texter i linjärer (sans serifs) i lämplig storlek

Utställningsobjekt

- mängd: maximalt antal utställningsobjekt är ungefär 30 stycken (det är utmattande för besökare med särskilda behov att koncentrera sig under en längre tidsrymd)
- mångfald: levande utställningsobjekt, modeller, naturprodukter
- säkerhet: är alltid överordnad dragningskraft, estetik och "adrenalin"!
- multisensorisk perception: bättre att inkludera utställningsobjekt som kan uppfattas av fler sinnen samtidigt (smak, arom), eftersom de ger en djupare och en mer bestående upplevelse
- hållbarhet: försäkra dig om regelbundna ersättningar eller påfyllningar av förgängliga utställningsobjekt

- kompletterande utställningsobjekt: fungerar enbart som bakgrund, bidrar till det övergripande helhetsintrycket och tjänstgör bara som ett estetisk eller funktionell komplement
- ordning: utställningsobjekt måste arrangeras för att skapa tematiska grupper och deras ordning kan inte ändras under evenemangets gång

VI RÄKNAR INTE DESSA BLAND DE 30 VIKTIGASTE FÖREMÅLEN, OCH DE HAR INGA BRAILLE BESKRIVNINGAR

OBSERVERA! AUDIOGUIDEN FÖLJER OBJEKTENS ORDNING

AudioGuide

- tillgänglig även för synskadade besökare, innehåller grundinformation som finns också på väggpaneler och nära de levande utställningsobjekten
- innehåller alltid instruktioner om rörelse och orientering runt om i utställningslokalen
- texten läses upp av en professionell eller erfaren talare
- kommentarerna ackompanjeras av lämpliga ljud eller av musik
- diskret lyssnande: öronsnäckor, enkel kontrollpanel, och möjlighet till att hänga audioguiden runt halsen
- vi kan komplettera audioguiden med en ögonmask som tillåter även vanliga besökare att uppleva utställningen genom sina övriga sinnen
- vi respekterar upphovsrätten till musiken liksom de ljud som används i inspelningen

VI BEHÖVER HA FRIA HÄNDER FÖR ATT BETRAKTA!

Besökstjänster

- guidetjänst: hjälp till besökare med särskilda behov; förklaringar, kommentarer eller rekommendationer; kontroller över tillståndet, placeringen och kvaliteten hos utställningsobjekten; vård av utställda växter
- soptunnor nära utställningsobjekt som kan smakas av
- hygien: tvättställ med rent vatten, tvål och handduk i slutet av turen; under provsmakningar, var noga med hygien
- feedback: gästbok, skrivmaskin med Braille för synskadade
- OBSERVERA! särskilda inträdesavgifter kan avskräcka vissa besökare.

Inbjudan

- i marknadsföringen av utställningen, använder vi vanliga informationskanaler och sociala medier
- vi kan förstärka utställningens attraktionskraft genom att skapa en originell tryckt inbjudan med haptiska element
- grundläggande information finns också i Braille
- distributionen görs utifrån en adresslista på organisationer som arbetar med människor med särskilda behov
- skolgrupper: på grund av en stor efterfrågan är det bättre att separat bjuda in skolorna och i väldigt god tid

E-POST RÄCKER, SPARA VÅRA SKOGAR

ANVÄND OLIKA MATERIAL, SKÄR TILL DEM, 3D ELEMENT

Att organisera utställningar för alla sinnen är en stor utmaning i och med det stora utbudet av aktiviteter och tjänster, behovet av att koordinera guidetjänsterna och skapelsen av audioguiden. Vi har framgångsrikt använt följande schema för planering och förberedelser och med bara mindre förändringar under mer än 20 år:

VEM SKA VARA ANSVARIG?

VI MÅSTE DELA UPP UPPDRAGEN

Hur ska man klara allt inom rimlig tid ...

6 månader före vernissage

– Val av ämne och datum för utställningen

– Kontakta externa samarbetspartners; överenskommelser, ekonomi

Kontinuerligt – PR om utställningen, webbsida och social medier

6–2 månader före – Litterär forskning om ämnet, urval av foton

4 månader före – Inbjudan till skapande i samarbete med en visuell konstnär (bestäm antal kopior; digital version)

3 månader före – Grafisk design av inbjudningskort

2 månader före

- Utställningens berättelse (den röda tråden), urval av utställningsobjekt
- Utställningsmanus med exakt ordning av utställningsobjekt
- Layout av lokalen, antal, storlek och arrangemang av bord
- Införskaffande av utställningsobjekt, skapande av modeller
- Förberedelse av texter
- Språkgranskning av texterna på inbjudningskort

2 till 1 månader före – Skaffa guider

7 veckor före – Trycka inbjudningskort (svart tryck och Braille)

6 veckor före – Lägga till ett interaktivt element i inbjudningskortet

1 månad före

- Skicka ut inbjudningskort
- Språkgranska texter
- Trycka texter, banderoller, foton
- Ta fram material till audioguide
- Skapa audioguide – externt

14 dagar före

- Trycka etiketter med svart tryck
- Trycka etiketter i Braille

Det som behöver göras en vecka före vernissagen

Kolla MP3-spelare, batterier

Förbereda bord och andra möbler

Få på plats utställningsobjekt, texter, tillhörande objekt och hygienfaciliteter

Förbereda vernissagen – ordna programmet, mat och dryck, tal

Ordna med en fotograf

TA BILDER UNDER HELA UTSTÄLLNINGEN, DOKUMENTERA!

TIPS: Glöm inte att tacka alla dina kollegor, samarbetspartners och supportrar!

Medan vi har allt färskt i minnet

Glöm inte att utvärdera utställningen när den är slut.

Uppskatta det som gjordes bra och det som skulle kunnat göras annorlunda eller förbättras.

Processa feedback från besökare och utvärdera mediabevakningen.

Naturen i lådor

År 1996, skapade Prags botaniska trädgård en samling naturobjekt. Särskolor och personer ur allmänheten får låna utställningsobjekten för undervisning och fritidsaktiviteter utan kostnad på ett villkor: att de lämnar tillbaka samlingen i sitt ursprungsskick. Människor kan personligen låna botaniska trädgårdens samling för en överenskommen tidsperiod.

Samlingen består av över 100 naturliga objekt och modeller, och utökas alltjämt. Botaniska objekt insamlade på forskningsresor, genom inköp eller samling utgör grunden i samlingen (t.ex. Lodoicea – det största fröet i världen, eller en omfattande samling kottar från olika typer av skog). Objekt ursprungligen införskaffade för utställningar för alla sinnen ingår också. Som komplement finns även utställningsobjekt ur djurriket, samt olika mineraler och fossiler. Samlingen innehåller också originella modeller, såsom en fälla från en köttätande växt, blomman Rafflesia eller en kaktus med en Tristerix-planta som parasit.

Varje utställningsobjekt ligger i en kartong, med ett nummer för att identifikationen ska bli enkel, med en kort beskrivning i svart tryck och även med Braille. Samlingen inkluderar ett namnindex och även en lista över de individuella utställningsobjektens vetenskapliga namn.

Vi använder även samlingen för pedagogiska evenemang för allmänheten, eller när vi arbetar med skolgrupper eller vid förberedelser av utställningar.

Njut av dofterna i trädgården

År 2017 lanserade Prags botaniska trädgård ett långsiktigt projekt som heter Doftspåret. Det fokuserar på att kunna uppfatta naturen genom luktsinnet och introducerar aromatiska växter. Det finns flera stationer i lokalerna, där besökarna kan undersöka värlukter på olika sätt. I rosariet kan de exempelvis lukta på olika rosors doft även utanför säsongen när de främst blommar. I vingården kan de upptäcka de värluktande ingredienser som ingår i vinets arom. Som en del av projektet, har vi skapat en parfym som kommer från och som mognat i det tropiska växthuset Fata Morgana. Besökarna kan njuta av den genom en interaktiv panel där flera av dess ingredienser också finns. Parfymen kan köpas i receptionen i växthuset och tas med hem som en väldoftande souvenir.

Samlingarna av aromatiska växter har en lång tradition och är viktiga i Prags botaniska trädgård. Vi kan till exempel nämna: de rika samlingarna medelhavsväxter, medicinalväxterna, samlingen av doftande pelargonier, barrträden och andra aromatiska träd och buskar, blommande rosor och pioner.

Aromatiska plantor är en del av olika pedagogiska program och används i evenemang för allmänheten. Ett populärt didaktiskt verktyg är den roliga "doftleken". Det är ett stort, bärbart spel för två där besökare matchar bilder av växterna med deras dofter. Bilderna kan kompletteras med växtmaterial och expertkommentarer.

PLATSER VÄRDA ETT BESÖK

Öppna trädgårdar

Údolní 33, 602 00
Brno
otevrenazahrada.cz
e-post: otevrenazahrada@nap.cz
tel: +420 515 903 111

Öppna Trädgårdar drivs av Nadace Partnerství (Partnerskap Stiftelsen) och de välkomnade sina första besökare 2013. De erbjuder en plats för vila, kunskapsinhämtning och att ha roligt. Inom anläggningen finns det ett unikt passivhus med ett grönt tak. Det inspirerar människor till att spara på vatten, energi, och att reducera sin påverkan på miljön. Trädgården strax intill är tillägnad de fyra elementen. I den angränsande Borromeo-trädgården, finns det interaktiva stolpar där besökare kan uppleva naturen genom alla sinnen. Där finns en örtagård, får, kaniner, höns och bin. Besökare kan använda utomhusköket, brödugnen och rökeriet.

Tillgänglighet:

Under växtsäsongen: öppen dagligen för allmänheten, delvis hinderfri

Andra aktiviteter:

Temakurser, skolprogram, företagsevenemang, konferenser, fester

Interaktiva element:

Interaktiva element relaterade till sol, luft, vatten och jord, förklarar naturens lagar

Don Bosco Logopediska trädgård

Lešenská 548, 181 00
Prague 8 – Bohnice
donbosco.cz/index.php/internet/zahrada
e-post: info@donbosco.cz

Trädgården tillhör kyrkans skola och finns i närheten av dess elevhem. Den används inte bara av skolans elever (i åldrarna 3 till 15 år), utan också av barn från statliga skolor i närheten. Trädgården är inte öppen för allmänheten. Det är den första och hitintills också den enda logopediska trädgård i Tjeckien. Förutom de vanliga elementen på lekplatsen, som en stor sandlåda, en rutschkana kombinerad med klätterställningar eller färgglada terrasser som används för olika lekar och för avkoppling, finns det även mindre vanliga fruktträd, en liten ekologisk trädgård och en rabatt med bibliska växter. Speciella didaktiska element som hjälper barn att öva sina finmotoriska färdigheter och korrigerar sitt uttal är en viktig del av trädgården. Dessa är till exempel små vindmöllor som man måste blåsa i, eller stora trämunnar med nät, som barnen kastar bollar i medan de säger de rätta talljuden.

Tillgänglighet:

En trädgård designad för en logopedisk skolas behov; besök enbart genom överenskommelse

Interaktiva element:

Multifunktionell logopedisk trädgård med interaktiva platser för lek och utbildning (små vindmøllor för andningsträning, stora trämunnar med nät för att kunna öva korrekt uttal av talljud)

Sensorska trädgården i Rudka u Kunštátu

Pod Hotelem Rudka 252, 679 72

Kunštát

rudka.cz/jeskyne/zahrada-smyslu-hmatova-stezka

facebook.com/jeskyne.blanicky.chrytiru.kunstat

e-post: jeskyneblanicky.chrytiru@seznam.cz

tel: +420 739 510 772, +420 604 984 459

Den här trädgården anlades 2009 och den är tillgänglig för allmänheten. Den har finansierats genom privata medel från företaget Kunštát PRO FUTURO, som producerar pedagogiska program för människor med funktionsnedsättningar. Företaget strävar efter att förbättra deras dagliga liv, integrera dem i samhället och uppmuntra dem att övervinna olika hinder.

Under turen i trädgården, motiveras besökarna att på ett underhållande och okonventionellt sätt undersöka sina omgivningar. Således har alla besökare möjlighet att uppfatta växterna med olika sinnen, lukta på dem eller röra vid dem, och lära sig att känna igen dem. De blir en del av naturen och kan uppleva det unika i varje ögonblick utan rädsla. Förutom intressanta växter, interaktiva element, sensoriska lekar och konstverk, kan besökare också besöka riddargrottan Blaník och utsiktstornet i närheten.

Trädgårdens grundare har försökt skapa en trivsamt plats där besökare kan känna tillfredsställelse oavsett funktionshinder. De kan också ha tillgång till intressanta platser som är annars svåra att klara av.

Tillgänglighet:

Parkeringsområde och logi nära trädgården, guide på begäran (synskadad arbetare och guide som kan teckenspråk), förklaringar i Braille, haptisk karta över trädgården; ej tillgång till hinderfri toalett

Andra aktiviteter:

Organiserar speciella evenemang, såsom trädplantering med synskadade besökare; samarbete med KreAt studio med funktionsvarierade konstnärer – utställningar, workshops (kreat.cz)

Interaktiva element:

Underjordisk telefon, ljudgranitsten, jättekalejdoskop, sensorisk stig

Žampach Arboretum

Žampach 1, 564 01

Žamberk

uspza.cz/arboretum

facebook.com/arboretumzampach

e-post: info@uspza.cz

tel: +420 604 846 410

Detta arboretum är en integrerad del av ett omsorgscenter som heter Domov pod hradem Žampach (hemmet vid Žampach Slott). Den täcker en areal på cirka 4 hektar och samlingarna innehåller 600 arter samt kultiverade träväxter inklusive arter som är sällsynta i Tjeckien. Dess informationssystem är tillgängligt på webben och innehåller kataloger över informationstavlor och träd; inom området finns en pedagogisk stig med informationstavlor. Žampach innehåller det som ett allmänt arboretum gör, men inkluderar också viktiga tematiska samlingar av flera släkten buskar och träd.

I juni 2018, öppnades Sensoriska Parken i arboretet, med många aktiviteter tillgängliga för hemmets klienter. Den är också öppen till allmänheten, liksom hela arboretet.

Sensoriska Parken inkluderar speciella element och objekt som erbjuder sensoriska upplevelser till rullstolsburna, eftersom de inte kan promenera i skogen eller på en gräsmatta. Informationstavlorna i parkerna har texter som även visas som bilder och som tjänar som en alternativ form av kommunikation. I parken kan besökare uppleva sina omgivningar med alla sinnen och träna dessa.

Tillgänglighet:

Arboretum är öppet året runt, gratis entré, parkeringsområde vid ingången till anläggningen, goda faciliteter i det lokala turistcentrat, guidade turer också för människor med särskilda behov, en hippodrom, en speciell plattform,

informationstavlor i Sensoriska Parken med såväl text som bild samt audiofiler med information från tavlorna, också tillgänglig på webben

Andra aktiviteter:

Slottsfestival, Sommar Musikfestival vid Żampach Castle

Interaktiva Element:

Dans-klockspel, xylofon, sensorisk stig, liten vattenkvarn, haptiska vattenhållare, örtrabatt med aromatiska växter

Arboretum och Institutet för fysiografi i Bolestraszyce

Bolestraszyce 130, 37-722

Wyszatyce

bolestraszyce.com.pl

e-post: arboretum@poczta.onet.pl

tel: +48 16 671 64 25

Bolestraszyce Arboretum finns i sydöstra Polen, 7 km nordost från Przemyśl. Det grundades 1975 på mark som tillhör ett historiskt gods. Det täcker en areal på mer än 28 hektar och innehåller över 4 000 arter, sorter och växttyper ordnade i olika samlingar.

2007 öppnades här en didaktisk trädgård som kallades Sensoriska Trädgården för människor med särskilda behov. Den täcker en areal på en hektar och har sex stigar. Varje stig beskrivs även i Braille och haptiska kartor är installerade på informationspaneler i trädgården. Vattenälskande växter, örter, grässorter, miniatyrbuskar och träd har en effekt inte bara på syn utan också på andra sinnen. Rabatterna är höjda och direktkontakt med växterna är således lättare. Besökarna kan lära sig formen och texturen hos olika blad samt hur blommorna doftar. Växtbeskrivningar finns alltid i närheten – såväl i Braille som i större text i svart tryck. Arboretet är den bästa botaniska trädgården i Polen vad gäller anpassning till människor med särskilda behov.

Tillgänglighet:

Sensoriska Trädgården finns nära huvudingången till arboretet, nära parkeringsområdet och toaletter. Det finns haptiska kartor in området, beskrivningar i Braille och i större text i svart tryck, en guide i Braille finns, beskrivningar och inspelningar av utvalda växtkaraktärstiker finns att ladda ned från webben, ytorna på stigarna är i olika material vilket gör det lättare att orientera sig i trädgården, upphöjda rabatter, program för besökare med särskilda behov

Interaktiva element:

Fritt planterade ätliga växter, haptisk planetarium med konstellationer som kan ses ovanför arboretet

Specialistpedagogiskt centrum för synskadade barn i Owińska

Plac Przemysława 9, 62-005

Owińska

niewidomi.edu.pl

e-post: biuro@niewidomi.edu.pl

tel: +48 61 812 04 86

Parken för Rumslig Orientering öppnades 2012. Den tillhör ett cistercienserkloster där förvaltningen för det specialiserade pedagogiska centrat också finns. Trädgården täcker en areal på 3 hektar, inkluderar ungefär 280 växtarter och är uppdelad i två delar: en landskapsträdgård som används för avkoppling, och en restaurerad barockträdgård. I det specialiserade pedagogiska centrat finns också ett tyflog-museum, det enda i Polen, och ett tyflo-akustiskt laboratorium där studenter kan lära känna stadens ljud.

I barockträdgården kan besökare hitta inte bara dekorativa växter utan också fruktträd och grönsaker som barnen använder under lektionerna i matlagning. Det finns fyra upphöjda och symmetriskt placerade rabatter. De har olika former vilket gör orientering lättare. Vattenpunkterna vid rabatterna har olika djurformade kranar som också hjälper till i orienteringen. Växterna har beskrivningar också i Braille.

I rekreatiomsområdet finns en lekplats, en idrottsplats, en eldplats, en tävlingsbana och andra attraktioner. För det mesta ger all utrustning möjlighet till auditiva upplevelser – exempelvis finns det objekt som leder ljud eller används för balansträning, som gungor, klätterställningar, nät och trampoliner.

Det finns också en stor damm med små broar och ett vattenfall. Stigarna har olika beläggningar för att förenkla orientering. Det finns också ett växthus, en liten fruktträdgård och en bondgård med höns och kaniner.

Tillgänglighet:

Parken är tillgänglig under öppettiderna, symmetriska rabatter, olika beläggningar på stigarna och kännetecken som gör det enklare att orientera sig, beskrivningar i Braille

Interaktiva element:

Tyflo-akustiskt laboratorium, element som ger möjligheter till auditiva upplevelser, balansträning, kontakt med djur

Botaniska Trädgården och Skogsparken för Kultur och Fritid i Bydgoszcz

Gdańska 173-175, 85-674

Bydgoszcz

myslecinek.pl/content/ogrod-botaniczny

e-post: sekretariat@myslecinek.pl

Trädgården i Skogsparken för Kultur och Fritid anlades 1980, och täcker 60 hektar med en mycket varierad terräng. Huvudmålsättningen är att bevara, underhålla och introducera grupper och arter av inhemska växter. Den pedagogiska stigen för synskadade besökare öppnades 1999. Den ligger i platt, gräsbevuxen terräng och är cirka 300 meter lång. Växterna är planterade längs räckena på en slingrande stig. Stigen presenterar ungefär 230 systematiskt ordnade växtarter. De viktigaste är de som bör kunna uppfattas genom känsel och lukt. Växter upp till 1 meter i höjd har planterats på marken, och kortare växter har planterats i höra krukor för att komma närmare besökarna. Metalltavlor med beskrivningar i Braille sitter fast på räckena på en höjd av 90 cm. Texter i svart tryck finns på tavlor förankrade i marken.

Tillgänglighet:

Trädgården håller öppet året om och har fri entré, med stig för allmänheten inklusive synskadade besökare, beskrivningar i Braille och svart tryck, stort parkeringsområde nära stigen, tillgänglig också via kollektivtrafik

Andra aktiviteter:

Regelbundna workshops för barn från Specialiserade Pedagogiska Center för synskadade barn och ungdomar i Bydgoszcz

Torun Zoologiska och Botaniska Trädgård

Bydgoska 7, 87-100

Toruń

zoo.torun.pl/pl

e-post: sekretariat@zoo.torun.pl; dydaktyka@zoo.torun.pl

tel: +48 56 622 42 10

Torun Zoologiska och Botaniska Trädgård finns mitt i stadscentrum. Den anlades 1797 som en botanisk trädgård och sedan 1965 har den också varit ett zoo. Den täcker en areal av 3,81 hektar och har en mycket varierad terräng. Trädgården inkluderar en dendrologisk samling samt en samling av rosor och stenväxter. Ungefär femtio djurarter finns också här.

Sedan 2016 har trädgården använt ljudstolpar för att tillåta synskadade besökare att lära sig mer om trädgården och dess invånare.

Stolparna har installerats nära utvalda inhägnader och i paviljongen för reptiler. Synskadade besökare kan låna en fjärrkontroll som informerar dem via vibrationer om närheten till en stolpe. Efter att ha tryckt på en knapp på fjärrkontrollen, startar en inspelning med en beskrivning av djuret i frågan. På vintern kan enbart inomhusstolpar användas. I fågelhuset finns en världskarta där besökare kan hitta en översikt av en viss fågelart. Besökare kan också lyssna till deras sång. Djuren beskrivs också i Braille. För vissa träd finns haptisk grafik som används på informationspanelerna.

Tillgänglighet:

Audiostolpar och vibrerande sändare för att hitta stolparna, beskrivningar i Braille

Interaktiva element:

Audioinformation om djuren inklusive fågelljud, haptisk grafik på tavlor nära viktiga träd arter

Göteborgs stadsmuseum

Norra Hamngatan 12, 411 14

Göteborg

goteborgsstadsmuseum.se/en

tel: +46 031 368 36 00

Göteborgs stadsmuseum är uppkopplat till den svenska Tillgänglighetsdatabasen (TD). Museet finns i en historisk byggnad som förr var huvudkontoret för det svenska ostindiekompaniet från 1750. Olika utställningar presenterar Göteborg och dess 12 000-åriga historia: från förhistoriska tider till nutiden. Ett av de mest intressanta utställningsobjekten är det enda bevarade svenska vikingaskeppet. Institutionen ordnar också kortare tillfälliga utställningar.

Från 2014 till 2017 fokuserade museet på att förbättra sin tillgänglighet som en del av FunkTek-projektet som baserades på idé att "Det är museet som är funktionsnedsatt, inte besökarna". Syftet med FunkTek var att möjliggöra för alla att kunna besöka och njuta av museet. Olika workshops om tillgänglighet hölls på museet, exempelvis om hur man skriver texter som är lätta att förstå eller hur mycket plats som behövs runt utställda objekt för att möjliggöra en bekväm tur för rullstolsburna.

Tillgänglighet:

Alla utställningar är tillgängliga via hiss och rullstolsramper, rullstolar kan lånas vid kassan, hinderfria toaletter, arbetshundar är välkomna, vissa rum är utrustade med induktionsloopar eller beskrivningar i Braille, interaktiv design på webbsajten, anpassat val av textstorlek, färg och kontrast

Interaktiva element:

Dessa element utgör delar av separata utställningar

Vasamuseet

Galärvarvsvägen 14 på Djurgården

Stockholm

vasamuseet.se/en

e-post: info.vasa@maritima.se

tel: +46 8 519 548 80

Vasamuseet är ett av de populäraste museerna i Sverige. Det belyser prakten och det unika hos Vasa örlogsfartyg från 1628, som är utsmyckat med hundratals skulpturer i trä. Fartyget sjönk i Stockholm och efter 333 år på havsbotten lyftes det upp och visades upp på ett museum. Det är det enda bevarade fartyget från 1600-talet i världen. Museet strävar efter att göra sina utställningar så tillgängliga som möjligt.

För synskadade besökare finns en modell av Vasa örlogsfartyg som tydligt visar upp inte bara dess konturer utan också detaljerade strukturer. En film som är tillgänglig på 16 språk sänds via en induktionsloop. Dessutom finns ett speciellt pedagogiskt rum som heter Alla ombord! Detta har designats för att stimulera sinnen. Information som tas emot under besöket måste vara begriplig, lätt att lära sig och anpassad efter allas behov. Rummet erbjuder besökare olika pedagogiska element, oavsett deras nedsättning. Hissen har också designats på ett icke-traditionellt sätt, som en dykarklocka. Rummet är inte öppet för allmänheten, eftersom dess syfte är pedagogiska aktiviteter för grupper eller skolklasser.

Tillgänglighet:

Fri entré för människor som följer med besökare med särskilda behov, arbetarhundar är välkomna, parkeringsområde för människor med särskilda behov direkt vid ingången, alla våningar är tillgängliga via hiss, rullstolar lånas ut, webbsidan är översatt till 40 språk, texterna är lättlästa och finns även på teckenspråk, induktionsloop för filmvisning, beskrivningar i Braille

Interaktiva element:

Vasa örlogsfartyg som modell, haptisk karta över en port framför museet, hiss utformad som en dykarklocka

Jeli Arboretum

9841 Kám Periphery

Vas provins

jelivarazskert.hu

e-post: tamas@vasvar.szherdeszet.hu

tel: +36 30 649 95 70

Arboretet täcker en areal på 103 hektar och är välkänd för dess stora samling av rododendron. Det finns över tusen buskar, flera över 100 år gamla. Bästa tiden för ett besök är från sent i april till tidigt i juni när trädgården är i blom. Besökare kommer att förhäxas av blomsterflödet, en njutning för såväl ögat som för näsan. Nyligen har en samling rikt blommande och doftande växter planterats på arboretet. Den består mest av olika arter av magnolia, hydrangea och dunig japansk lönn.

År 2016, öppnades en 1,5 km lång stig för människor med nedsatt orienterings- och rörelseförmåga. Längs stigen finns 40 informationstavlor med texter om växter i svart tryck och i Braille. De handlar mest om arter som besökarna kan röra vid och lukta på. Informationssystemet inkluderar också en översikt av trädgårdens historia.

Besökare med särskilda behov kan få låna en audioguide gratis. Längs stigen finns skydd och bänkar designade för människor med reducerad rörelseförmåga, så att de kan koppla av längs den relativt långa stigen.

Tillgänglighet:

Fri entré för människor med särskilda behov, hinderfria vägbeläggningar och stig, informationssystem i Braille och i svart tryck, audioguide finns, skydd och bänkar lämpliga för människor med reducerad rörelseförmåga

Szentendre Utomhus Etnografiskt Museum

Sztaravodai út 75
2000 Szentendre
skanzen.hu
tel: +36 26 502 537

Trots att Szentendre Utomhus Etnografiskt Museum inte egentligen är en trädgård, inkluderar den mer än 60 hektar naturmark som är en del av nationalparken Duna-Ipoly. Besökare kan uppleva traditionell ungersk folkkultur genom särskilda program och workshops, som inte bara är för människor med särskilda behov. Där finns också den Nationella Metodiska Centrum för Museum Pedagogik. Deras utställningar presenterar skogar, ångar, fält eller historiska grönsakssträdgårdar. De visar våra föräldrars och förfäders liv som levdes i harmoni med naturen medan världen gradvis förändrades runt omkring dem.

Inte alla traditionella hus inom utomhusmuseet är tillgängliga för besökare med reducerad rörelseförmåga. Dock är hela besöksstigen lätt tillgänglig för rullstolsburna. I varje utställning finns det ett område med en lertavla designad för synskadade och som visar layouten av området runt omkring tavlan. Utställningarna inkluderar också små modeller med beskrivningar i Braille.

Tillgänglighet:

Tillgänglig besöksstig, workshops och turer för människor med särskilda behov, haptiska kartor över utställningarna, beskrivningar i Braille

Andra aktiviteter:

Speciella program för seniorer med demens, integrerade ungdomsläger för unga människor med eller utan reducerad rörelse- eller orienteringsförmåga, en specialkurs för lärare och pedagoger på museer som fokuserar på tillgänglighet på museer och människor med särskilda behov

Interaktiva element:

Små modeller av utställda objekt, brett utbud av speciella utbildningsprogram

LÄSTIPS

Havlújová, H., Hudec, P., Jordánová, K., & Indrová, M. (2015).

Památky nás baví 5 – Objevujeme kulturní dědictví bez bariér. Metodika tvorby, realizace a hodnocení kvality edukačních programů v oblasti péče o kulturní dědictví pro účastníky se speciálními vzdělávacími potřebami. Praha.

Hetová, L. (2017). *Škola muzejní pedagogiky 3 – Specifika a metody práce s osobami se speciálními vzdělávacími potřebami.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Koutská, M. (2014). *Neslyšící návštěvník v muzeu či galerii. Metodický materiál.* Brno: Moravské zemské muzeum Brno.

Krhutová, L. (2013). *Sociální práce a lidé se zdravotním postižením.* Ostrava: Ostravská univerzita.

Mertová, S. (2015). *Návštěvníci s mentálním postižením v muzeu. Metodický materiál.* Brno: Moravské zemské muzeum Brno.

Skálová, T. (2017). *Komunikace s osobami se sluchovým postižením.* Praha: DINASYS, s.r.o.

Šumníková, T. (2019). *Možnosti prostorové orientace a samostatného pohybu osob se zrakovým postižením.* Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

Ekarv, M., Olofsson, E., & Ed, B. (1991). *Smaka på orden: om texter i utställningar.* Stockholm: Carlsson i samarbete med Riksutställningar.

Ekvall, H. (2012). *Friskare, gladare och smartare med utomhuspedagogik?* Göteborg: Göteborgs botaniska trädgård.

Göteborgs stadsmuseum & Utopia (2017). *Bara gör! Så skapar du ett tillgängligare museum.*

Göteborg: Göteborgs stadsmuseum och Utopia.

Hagberg, I.-L. Desbois (Eds). (2010). *Alla ombord! Det salutogena museet – en filosofi för tillgänglighet*. Stockholm: Statens maritima museer.

Larsson, E.-L. (Ed.) (2010). *Gröna Rehab Göteborgs botaniska trädgård*. Göteborg: Göteborgs botaniska trädgård.

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet & Handisam (2013). *Tillgängliga natur- och kulturområden. En handbok för planering och genomförande av tillgänglighetsåtgärder i skyddade utomhusmiljöer. (Rapport 6562)*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Norling, I. (2001). *Naturens och trädgårdens betydelse för hälsa och livskvalitet*. Göteborg: Göteborgs botaniska trädgård.

Norling, I. & E.-L. Larsson (2004). *Ett gott och friskare liv som äldre – för en aktiv livsstil i natur och trädgård*. Göteborg: Göteborgs botaniska trädgård.

Pfeifer, E. (Ed.) (2018). *Natur in Psychotherapie und Künstlerischer Therapie. Theoretische, methodische und praktische Grundlagen*. Psychosozial-Verlag.

Sahlin, E. (2014). *To Stress the Importance of Nature: Nature-Based Therapy for the Rehabilitation and Prevention of Stress-Related Disorders*. (Doctoral Thesis, Swedish University of Agricultural Sciences, SLU, Alnarp, Sweden No 2014:98) Acta Universitatis Agriculturae Sueciae.

Sahlin, E. & E.-L. Larsson (2016). *Människa och naturen. Några teorier om naturens påverkan på vår hälsa och livskvalitet*. Göteborg: Göteborgs botaniska trädgård, Gröna Rehab.

Serrell, B. (2015). *Exhibit Labels: An Interpretive Approach*. Rowman & Littlefield.

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2016). *Värderingsverktyg för tillgänglig utbildning.Handledning*. Härnösand: Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Stoneham, J. & P. Thoday (1994). *Landscape Design for Elderly and Disabled People*. Woodbridge, Suffolk, UK: Garden Art Press.

Stoneham, J. & Price, R. (2001). *Making Connections: a guide to accessible greenspace*. St Austell: Sensory Trust.

Västra Götalandsregionen. (2018). *Tillgängliga och användbara miljöer. Riktlinjer och standarder för fysisk tillgänglighet*. (Diarienummer: FAST 2017-00926. Version 3.1.). Västra Götalandsregionen.

Dąbski M., Dudkiewicz M. (2010). *Przystosowanie ogrodu dla niewidomego użytkownika na przykładzie ogrodów sensorycznych w Bolestraszcach, Bucharzewie i Powsinie. Adapting the Garden to the example of user blind sensory garden in Bolestraszyce, Bucharzewo and Powsin*. Teka Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobr. OL PAN, 7–17.

Gontarz, J., Rokita, A., Szoszkiewicz, A. (2013). *VI edycja konkursu „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Europejskich”. „Poland Even More Beautiful – 7 Miracles of EU Funds” – 6th edition*. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 104–111.

Latkowska M.J., Miernik M. (2012). *Ogrody terapeutyczne – miejsca biernej i czynnej „zielonej terapii”. Therapeutic gardens – places of passive and active “green therapy”*. Czasopismo techniczne 30, Architektura 8-A, 245–251.

Tota, P. (2016). *The Latest Tendencies in Designing Recreational Spaces – Contemporary Multisensory Gardens, Parks, and Playgrounds*. Modern Environmental Science and Engineering, 2(07), 490–500.
[https://doi.org/10.15341/mese\(2333-2581\)/07.02.2016/008](https://doi.org/10.15341/mese(2333-2581)/07.02.2016/008)

Trojanowska, M. (2014). *Sensory gardens inclusively designed for visually impaired users*. PhD Interdisciplinary Journal.

Woźna A, Lauda A. (2011). *Analiza oczekiwań osób z dysfunkcją wzroku wobec cech i funkcji ogrodów. The Analysis of Expectations of Features and Functions of Gardens Represented by People with Visual Dysfunction*. Architektura Krajobrazu 1, 69–73.

Woźna A, Lauda A. (2012). *Analiza oczekiwań osób z dysfunkcją wzroku w świetle ich oczekiwań. Gardens for People with Visual Dysfunction in Comparison with their Expectations*. Architektura Krajobrazu 4, 65–71.

„Érted?! – Értém!?” – Hogyan fogadjuk fogyatékos embertársainkat múzeumainkban? 2009. Obtained from <http://mokk.skanzen.hu/erted-ertem-hogyan-fogadjuk-fogyatekos-embertarsainkat-muzeumainkban1.html>

Dabi-Farkas, R. (Ed.). 2018. *Esélyt a múzeummal. Hátrányos helyzetűek felzárkóztatása múzeumpedagógia eszközeivel. Múzeumi iránytű 16.*, Szentendre.

Miskolci Autista Alapítvány. (2018). *Alternatív terápiais lehetőségek – Módszertani kézikönyv I*.

LÄNKAR FÖR INSPIRATION

Symwriter – a programme for easy writing with symbols
alternativnikomunikace.cz/clanek-symwriter-popis-programu-29-185

Discovering the world with all senses, meditative and game elements
becovskabotanicka.cz/index.php/ct-menu-item-17/ct-menu-item-21

nczk.cz/zdravotne-znevyhodneni.html

lipka.cz
nadace-promeny.cz
terezanet.cz
vikendotevrenychzahrad.cz
chaloupky.cz
jus.cz

architekturakrajobrazu.up.wroc.pl/2011/20-2011/68-1-2011

architekturakrajobrazu.up.wroc.pl/2012/21-2012/76-4-2012

Roots 3:1 – Access for all: Problems and Solutions Beyond the garden path – an introduction to access and inclusion for people of all abilities

Marcus Ormerod and Jane McCleave, University of Salford, UK

bgci.org/files/Worldwide/Education/communitiesIN/Growing%20a%20social%20role_%20A%20manual%20for%20Gardens-1.pdf

botanikos-sodai.lt/en/10-tajame-bgci-kongrese-demesys-gamtai-mieste

bgci.org/education/1630/
sensorytrust.org.uk
accesscode.info
cae.org.uk
drc-gb.org
inclusive-design.it
openspace.eca.ac.uk
rnid.org.uk
thrive.org.uk

Botanical Garden: COME IN! Visitors with Special Needs in Botanical Gardens Methodology

Team of authors:

Prague Botanical Garden, Czech Republic

Amálie Balaščíková, Tomáš Kebert, Klára Lorencová, Eva Novozámská, Lenka Prokopová, Jarmila Skružná, Iva Vilhumová

Gothenburg Botanical Garden, Sweden

Kennert Danielsson, Helen Ekvall, Eva-Lena Larsson, Karen Otto

Adam Mickiewicz University Botanical Garden in Poznań, Poland

Alicja Kolasińska, Roksana Lubkowska, Joanna Markiewicz

Hungarian Association of Arboreta and Botanic Gardens

Anikó Gál-Bélteki, Antal Radvánszky, Zsuzsa Szendi, Vince Zsigmond

Editor: Jarmila Skružná

Expert review: Pavlína Šumníková

Translation: Amálie Balaščíková

Corrections, consultation: Daniela Pařízková

Graphics and typesetting: Vladimír Veselý

Illustrations: Vladimír Veselý, Lucie Martišková – 4, 57

Authors of the photos:

AB Amálie Balaščíková – 14, 17, 30, 38, 50, 59, 63, 84
AIV Personal archive of Iva Vilhumová – 19, 20
DG Daniel Gillbert – 77
ES Ellinor Smederöd – 25
EV Eva Vítová – 40, 65
HE Helen Ekvall – 79, 79
HF Hegyi Füstös – 83
IKHF Ilona Kustánné Hegyi Füstös – 83
JM Joanna Markiewicz – 67, 67, 67, 71, 71
JS Jarmila Skružná – 18, 26
JŠ Jaroslav Škopek – 10
KH Klára Hrdá – 65
KL Klára Lorencová – 10, 13, 27, 28, 50, 51, 53, 58, 59

LE Lucia Escarate – 77
LM Lenka Mitrenga – 60
LP Lenka Prokopová – 24
MAF Miskolc Autism Foundation – 43
MH Mats Havström – 2
ND Natalia Drozdowska – 73, 73
PBG Prague Botanical Garden archive – 36, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54
PF Pavel Florian – 45, 46, 51, 56, 58
PH Petr Hanzelka – 6, 32
RL Roksana Lubkowska – 75
SFC Szombathely Forestry Corporation archive – 81
TK Tomáš Kebert – 50, 54, 56
TU Tamás Unger – 81
UDIRC Universal Design Information and Research Center – 21, 44
ZP Zbyšek Podrázský – 61
ŽA Žampach Arboretum archive – 67

Print: PROTISK Prchal s.r.o., Velké Meziříčí, CZ

Number of copies: 400

1st edition

Published by: Prague Botanical Garden, 2019

ISBN 978-80-88312-02-4